

ללמוד, מה דרעים שאין סופן לטמא טומאה המורה - שבשום אופן
 אינם באים למדרגת טומאה המטמאה אדם וכלים, שהרי מעצמם אין
 בהם טומאה אלא אם כן קבלו טומאה במגע דבר טמא, ועל ידי מגע
 טומאה אינם נעשים אלא ראשון לטומאה שאינו מטמא אדם וכלים,
 ובהם נאמר שצריבין הכשר, ומכך יש ללמוד שאף כל האוכלים
 שאין סופן לטמא טומאה המורה - שאינם עתידים לבא לידי
 מדרגת טומאה המטמאה אדם וכלים, הם הצריבין הכשר לקבלת
 טומאה, יצתה - ומכלל זה יצאה נבלת עוף טהור שסופה לטמא
 טומאה המורה - שהאדם האוכלה טמאה באכילתה, ולפיכך שונה
 דינה גם לענין זה שאין צריך הכשר, אלא מטמאה מאליה את
 האוכלים הנוגעים בה בלא שום הכנה, אם כן קשה איך ביאר רב
 ששת תשובת חכמים לרבי יוחנן בן נורי, שטומאה קלה צריכה הכשר
 ולכן צריכה מחשבה, הרי מוכח שאינה צריכה הכשר כלל, לא
 הכשר מים ולא הכשר שרין.
 הגמרא מסיקה מהי תשובת חכמים לרבי יוחנן בן נורי: אלא אמר
 רבא, ואיתימא - ויש אומרים שאמר זאת רב פפא, מה שאמרו
 חכמים 'לא', אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה יורדת לכך אין
 כוונתם לטומאה שבנבלת עוף טהור דווקא, אלא כוונתם לשום
 טומאה המורה בעולם - שכל הדברים שנוהגת בהם טומאה חמורה,
 נוהגת אף בלא הכשר מים, וכן מה שאמרו 'תאמר בטומאה קלה שכן
 יורדת לכך' אין כוונתם לטומאה קלה שבנבלת עוף טהור, שהרי
 טומאה זו גם היא אינה צריכה הכשר מים כמו שהוכחנו, אלא
 כוונתם לשום טומאה קלה בעולם - כל האוכלים שנוהגת בהם
 טומאה קלה, הרי הם זקוקים להכשר מים, וחכמים משיבים לרבי
 יוחנן בן נורי, שמאחר ומצאנו חומר זה בטומאה חמורה שנוהגת אף
 בלא הכשר מים, אם כן דין הוא שאינה צריכה מחשבה, אולם
 טומאה קלה שאינה נוהגת בדרך כלל בלא הכשר מים, יש לומר
 שצריכה מחשבה.
 הגמרא חוזרת לדון בדברי רבי יוחנן לעיל (ג). האומר שמחשבה
 שחשב אדם על זרעים המחבורים לקרקע לאכילת אדם אינה מועלת
 לעשונם אוכל לענין קבלת טומאה: אמר רבא, ומודה רבי יוחנן
 לענין לחיוב את הזרעים במעשר, דמחשבת חיבור - שגם מחשבה
 שחשב עליהם בעודם מחבורים לקרקע לייחוס לאדם שמה מחשבה
 - מועלת מחשבתו ונתחייבו הזרעים במעשר, אף שלענין קבלת
 טומאה סובר רבי יוחנן שאין מחשבה זו מועלת.
 רבא מביא ראיה לדבריו שלענין מעשר מועלת מחשבה גם במחבור
 לקרקע: אמר רבא, מנא אמינא לה - מנין למדתי לומר כך, דתנינן -
 ששינוי במשנה (מעשרות פ"ג מ"ט) הסיאה והאזוב והקנרנית - מיני
 צמחים שגדלו בהצד, אם היו נשמרין - אם הבעלים שומרים אותם
 לצורך אכילת אדם, הרי הם חייבין במעשר. מבררת הגמרא: היכי
 דמי - באיזה אופן אמורים דברי המשנה, אולימא - אם נאמר
 שמדברים באופן דירעניהו מתחלה לאדם - שזרעם בעל החצר
 מתחילה על דעת שיהיו לאכילת אדם, צריכא למימר - וכי צריכה
 המשנה להשמיענו באופן זה שחייבים במעשר, הלא אין בכך כל
 חידוש, אלא לאו - אלא ודאי שדברי המשנה אמורים באופן
 דירעניהו מתחלה לבהמה - שזרעם מתחילה על דעת שיהיו
 לאכילת בהמה, וקתני - ועל אופן זה נאמר במשנה 'אם היו נשמרין
 חייבין' שאם אחר כך נמלך בדעתו לשומרם לצורך אדם חייבים
 במעשר, ומוכח שמועלת מחשבתו לאכילת אדם אף בעודם
 מחבורים לקרקע.
 רב אשי דוחה ראיות רבא מן המשנה: אמר רב אשי, אין להוכיח מן
 המשנה שמחשבה מועלת במחבור לקרקע לענין מעשר, שכן תנא -
 כאן במשנה זו, פתח שגלו בה צמחים אלו מאיליהן ולא נזרעו על
 ידי אדם עסקינן - אמורים דברי המשנה, ואף על פי כן תמא לאדם
 קנימי - מינים אלו עומדים בסתם לאכילת אדם גם כאשר צמחו
 מאליהם ולא היתה בהם מעולם מחשבה לצורך אדם, והכי תמא
 - ומה שאמרה המשנה 'אם היו נשמרים' יתפרש לפי זה שכן כוונתה
 לומר, שאם החצר משמרת פירותיה - שהצמחים נשמרים בחצר

בטומאה המורה שמטמאה בלא מחשבה, יש לומר שדווקא בה הדין
 כן, שכן מצאנו בה דין אחר שאינה עושה פיוצא בה - אינה עושה
 את הדבר הנטמא על ידה להיות במדרגת טומאה השווה לה,
 שטומאה חמורה מטמאה אדם וכלים, ואילו אדם או כלי שנטמאו
 ממנה אינם מטמאים אדם או כלי אחר, האם תאמר שיהיה כן הדין
 בטומאה קלה שתטמא בלא מחשבה, שהרי בה הדין שעושה פיוצא
 בה - אוכל הנטמא חוזר ומטמא אוכל אחר שנוגע בו מדרבנן, ומאחר
 שדין טומאה קלה חלוק מדין טומאה חמורה לענין זה, יש לומר
 שחלוק דינם גם לענין מחשבה, שאין טומאה קלה מטמאה אלא
 במחשבה אף שטומאה חמורה אינה צריכה מחשבה.
 אביי דוחה פירושו של רבא: אמר ליה אביי לרבא, כיצד אפשר
 לפרש את תשובת חכמים שמשום שטומאה קלה עושה כיוצא בה
 אינה מטמאה בלא מחשבה, הרי כל דבן - כל שכן הוא, ומה
 טומאה המורה דקילא - שמצאנו בה קולא דאינה עושה את הנטמא
 ממנה להיות פיוצא בה - כמוה, מכל מקום יש בה חומר זה
 שמשמאה שלא במחשבה, טומאה קלה דחמורה - שמצאנו בה
 חומר בדבר זה דעושה את הנטמא ממנה פיוצא בה, אינו דין - האם
 לא נלמד דין קל חומר שגם היא מטמאה שלא במחשבה.
 רב ששת מפרש תשובת חכמים באופן אחר: אלא אמר רב ששת,
 הכי קאמר - כך כוונת חכמים להשיב לדברי רבי יוחנן בן נורי, לא
 כדבריך שאפשר ללמוד מדין קל וחומר, שכן אף אם אמרת
 בטומאה המורה שמטמאה בלא מחשבה, יש לומר שדווקא בה הדין
 כן, שכן מצאנו בה חומר אחר שאינה צריכה הכשר - הכנה
 לטומאה, וכלומר שבנבלת עוף טהור נוהגת טומאת החמורה
 לטמא את האדם האוכלה אף אם לא באו עליה מים, וכי תאמר
 שנלמד שאין צריך מחשבה גם בטומאה קלה שדינה קל יותר, שהרי
 מצאנו בה שצריכה הכשר - שאין אוכל טמא אלא אם כן הוכשר
 תחילה לקבל טומאה על ידי ביאת מים עליו.
 הגמרא מקשה על פירוש רב ששת: ומי צריכה הכשר - וכי נבלת
 עוף טהור צריכה הכשר, והתני - והרי שנינו במשנה (טהרות פ"א
 מ"א), שלשה דברים - הלכות נאמרו בנבלת עוף טהור, ואחת מזה
 שצריכה מחשבה - אינה מטמאת אוכל הנוגע בה אלא אם כן חשב
 עליה אדם לאכילה, ועוד מן ההלכות האמורות בה שאינה מטמאה
 אדם בנגיעתה אלא באכילתה כאשר היא בבית הקליעה שלו, ועוד
 מן ההלכות האמורות בה שאינה צריכה הכשר - הכנה לטומאה,
 והרי מפורש שלא כדברי רב ששת שאמר שצריכה הכשר.
 מתרצת הגמרא: נהי - אף אמנם דהכשר שרין לא בעיא - שאינה
 צריכה הכנה לטומאתה על ידי מגע שרין או כל דבר טמא, אלא
 מאליה נידונית כאוכל טמא המטמא אוכלים אחרים הנוגעים בו,
 ולכן כוונת המשנה באומרה שאינה צריכה הכשר, שגם מגע
 בטומאה נקרא 'הכשר' משום שעל ידו באה הטומאה על האוכל,
 אבל הקלה מים בעיא - גם נבלת עוף טהור צריכה הכנה לטומאה
 על ידי ביאת מים, וכדברי רב ששת.
 חוזרת הגמרא ומקשה: מאי שניא - מה שונה הכשר לטומאה על ידי
 מגע שרין, דלא בעיא - שאין נבלת עוף טהור זקוקה לו כמו
 שנתבאר, הרי בודאי הטעם לכך הוא בדתנא דבי רבי ישמעאל -
 משום שכן למדנו מן הדרשה השנויה בברייתא ששנית בבית
 מדרשו של רבי ישמעאל שמביאה הגמרא להלן, אם כן הכשר
 לקבלת טומאה על ידי ביאת מים נמי - גם לא תבעי - לא תצטרך
 נבלת עוף טהור, בדתנא דבי רבי ישמעאל - הלא גם לענין הכשר
 מים נלמד מן מדרשה זו שבאותה ברייתא.
 הגמרא מביאה את הברייתא שבה נשנית הדרשה שממנה למדנו
 שאין נבלת עוף טהור צריכה הכשר לטומאה: דתנא דבי רבי
 ישמעאל - שנשנתה ברייתא בבית מדרשו של רבי ישמעאל, נאמר
 בפסוק (ויקרא יא לו) וְכִי יִפֹּל מִנְּבִלְתְּךָ עַל כָּל יָרֵעַ וְרֵעַ אִשֶּׁר יָרֵעַ
 טָהוֹר הוּא, ללמדנו בדין הכשר זרעים לקבלת טומאה על ידי ביאת
 מים, שכל שלא באו עליהם מים מעולם אינם מקבלים טומאה אף אם
 נגעו בשרין או בטומאה אחרת, וממה שנאמר דין זה על זרעים יש

1 לצורך הבעלים ואינם הפקר כדרך דברים העולים מאליהם, תיביין
2 במעשר, ואם לאו - שאין הבעלים שומרים אותם לעצמם אלא
3 מפקירים אותם, פטורין ממעשר, כדן הפקר הפטור ממעשר (פאה
4 פ"ו מ"א).

5 רב אשי מקשה ממשנתנו על דברי רבא שמועלת מחשבה במחור
6 לענין מעשר אף שאינה מועלת לענין טומאה: מתיב רב אשי, שנינו
7 במשנתנו (לעיל נ.) 'בל' הדברים שחייבין פמעשויות הרי הם גם
8 מטמאין טומאת אוכלין' - מקבלים טומאה מדבר טמא הנוגע בהם
9 כדן אוכלים, שהלא אין חייב במעשר אלא דבר שהוא אוכל
10 (מעשרות פ"א מ"א), ואם חייבים הם במעשרות ודאי שאוכל הם
11 וראויים לקבל טומאה. ואם איתא - ואם אכן הדין כדבריך שלענין
12 מעשר מועלת מחשבה לאכילת אדם אף במחור לקרקע, אף
13 שלענין טומאה אינה מועלת כדברי רבי יוחנן לעיל (נ:) לגבי עולשין,
14 כיצד כללה המשנה ואמרה שכל החייב במעשרות מטמא טומאת
15 אוכלים, הא איכא הני, הרי ישנם עולשין אלו שנורעו לצורך בהמה
16 ואחר כך נמלך עליהם שיהיו לאכילת אדם, הקתיבין פמעשו -
17 שהרי לדברי רבא חייבים במעשר משום שמועלת מחשבתו לעשותם
18 אוכל אדם אף במחור, ואין מטמאין טומאת אוכלין - אינם
19 מקבלים טומאה כדן אוכל, כמו שאמר בהם רבי יוחנן לעיל (שם),
20 והרי זה שלא כפי הכלל שבמשנה שכל החייב במעשר מטמא
21 טומאת אוכלים.

22 רבא מתרץ קושיית רב אשי על דבריו: אמר רבא, מה שאמרה
23 המשנה שכל החייב במעשר מטמא טומאת אוכלים, הרי קאמר - כך
24 כוונת המשנה לומר, כל מין אוכל שחייב פמעשו, הרי הוא גם
25 מטמא טומאת אוכלין, וכלומר שכוונת המשנה בכלל זה דווקא
26 למיני' האוכלים, ועל כך הוא שאמרה שכל מין שאנו דנים אותו
27 כאוכל לענין מעשר יהיה דינו משום כך שגם יטמא טומאת אוכלים,
28 אבל אין הכלל שבמשנה אמור לענין פרטי האוכלים שבכל מין,
29 שבהם אפשר שימצאו כאלה שחייבים במעשר אף שאינם מטמאים
30 טומאת אוכלים.

31 הגמרא מביאה ראיה שכוונת המשנה בכלל שכל החייב במעשר
32 מטמא טומאת אוכלים למין החייב במעשר: הרי נמי מכתבין - וכך
33 גם מסתבר, מן הדין סיפא - ממה ששינוי בסיפא של משנתנו (להלן
34 ע"ב) בל בהמה שחייב הגוזז את צמרם פנתינת ראשית הני לכהן,
35 הרי השוחט בהמה זו חייב פמתנות - בנתינת הזרוע והלחיים והקבה
36 ממנה לכהן, ויש בהמה שהשוחטה חייב פמתנות, ואין חייב
37 פראשית הני, וכגון שור או עז שחייב במתנות שנאמר בהם (דברים
38 יח ג) 'אם שור אם שדה', אולם בראשית הגז אינו חייב, שאין ראשית
39 הגז נוהג אלא בכבשים כמבואר בחולין (קלה). ואם איתא - ואם
40 נפרש דברי המשנה שכוונתה בכללים אלו גם לפרטים שבכל מין,
41 יקשה האיכא מרפה - הרי ישנה טריפה דחייבת פראשית הני,
42 ואינה חייבת פמתנות, ובהכרח לפרש דברי המשנה שכוונתה למין
43 החייב בראשית הגז ולא לכל הפרטים שבאותו מין, ומכך יש להוכיח
44 שגם הכלל השנוי במשנתנו שכל החייב במעשר מטמא טומאת
45 אוכלים, שהכוונה בו למין החייב במעשר ולא לכל הפרטים שבו
46 וכדברי רבא.

47 רבינא דוחה הראיה מן הסיפא של המשנה שכוונת המשנה בכללים
48 השנויים בה למינים ולא לפרטים: אמר רבינא, לעולם יש לומר
49 שאכן כוונת המשנה גם לפרטים, ואין להקשות על מה שאמרה שכל
50 החייב בראשית הגז חייב במתנות שהרי טריפה חייבת בראשית הגז
51 ופטורה ממתנות, שכן הא מני - משנה זו בשיטת מי היא הולכת,

52 בשיטת רבי שמעון היא הולכת, הני, רבי שמעון פוזר את
53 הפרפה מראשית הני, ולשיטתו אכן לא מצאנו שום אופן שנוהג בו
54 ראשית הגז ואין מתנות כהונה נוהגים בו, ויכולה המשנה להתפרש
55 שכוונתה גם לפרטים שבכל מין.

56 רב שימי בר אשי מביא ראיה אחרת שכוונת המשנה למינים ולא
57 לפרטים שבהם: אמר רב שימי בר אשי, תא שמע ראיא מברייטא
58 שכוונת משנתנו בכלליה למינים ולא לפרטים, ששינוי בברייטא,
59 הפקיד את פרמו, ולמחרת השכים פבקר קודם שיוכו בו אחרים
60 וחזר וזכה בו ובצרו - תלש פירותיו מן המחור, הרי בציר זה חייב
61 בפרט - להניח לעניים גרגרי הענבים הנושרים מן הוצר, וכן חייב
62 בעוללות - להניח לעניים האשכולות הקטנים שבין הענבים, וכן
63 חייב בשבקה - להניח לעניים מה ששכח והותיר מן הענבים בכרם,
64 וכן חייב בפאה - שלא יכלה בצירו כל פירות הכרם אלא יניח ממנו
65 לעניים, ואולם פטור מן המעשר - מלעשר פירות הכרם שזכה בהם
66 מן ההפקר, כדן הפקר הפטור ממעשר (מעשרות פ"א מ"א), אבל
67 בפרט ועוללות ושכחה ופאה חייב, ואף שהפקר פטור גם מהם
68 כמבואר במסכת פאה (פ"א מ"ד), מכל מקום למדנו ממה שנכפל
69 בהם בתורה הציווי 'תעזוב אותם' שבא לרבות שאף הפקר כגון זה
70 שחזר וזכה בו חייב בכל אלו. וקשה, הא אגן הני - הרי שנינו
71 במשנתנו 'בל' שחייב בפאה חייב פמעשו, ובאופן זה הרי מצאנו
72 דבר החייב בפאה ואינו חייב במעשרות, אלא לאו - אלא ודאי שמע
73 מינה - יש להוכיח מכאן שהכלל האמור במשנתנו, מין קתיני -
74 הכוונה בו למין החייב בפאה, ובו אמרה המשנה שאם חייב בפאה
75 חייב גם במעשר, אבל אין הכוונה בזה לכל הפרטים שבאותו מין,
76 שבהם ודאי שיש למצוא פרטים החייבים בפאה ואינם חייבים
77 במעשרות. מסיקה הגמרא: שמע מינה - אכן יש להוכיח כך.

78 הגמרא מביאה משנה השנייה במסכת פאה כדי להקשות קושיא
79 לפיה ולפי הכללים השנויים במשנתנו: הני הני - שנינו במשנה
80 (פאה פ"ג מ"ב), שנחלקו בה חכמים ורבי עקיבא כדן הוצר מקצת
81 תבואת שדהו במקומות שבהם מיהרה התבואה להתבשל יותר
82 מ במקומות אחרים, והותיר המקומות שלא נתבשלה בהם התבואה
83 באותה שעה, וכשבא אחר כך לקצור התבואה הותרת בעת גמר
84 בישולה, סובר רבי עקיבא שמכיון ומקום התבואה הנקצרת תחילה
85 מפסיק בין המקומות שבא לקצור עתה, דין כל מקום ומקום מהם
86 כשדה בפני עצמה, וצריך להניח פאה מכל אחד מהם לעצמו,
87 וחכמים סוברים שמשעה שהתחיל לקצור מה שנתבשל תחילה הרי
88 זה כאילו התחיל לקצור השדה כולה, ועתה כשקוצר הנותר אינו
89 אלא גומר הקציר שהתחיל בו בשעתו, ולפיכך רשאי להניח פאה
90 בגמר הקציר במקום אחד לפטור בו את השדה כולה. ועל כך מוסיפה
91 המשנה ואומרת, שמודים חכמים לרבי עקיבא בזרע שבת - מין
92 ירק שנתנים ממנו בקדירה למתק טעמה, או תרדל, בשנים ושלשה
93 מקומות נפרדים זה מזה, שנותן פאה מכל אחד ואחד - מכל מקום
94 ומקום בפני עצמו, ואף שאין ההפסק שבין המקומות כשיעור האמור
95 במקום שאינו זרוע המפסיק בין שני מקומות זרועים, שהוא כשיעור
96 שלשה תלמים של מחרישה, מכל מקום הואיל ומינים אלו אין דרך
97 לזרוע מהן ערוגות שלמות, לפיכך אינם צריכים לשיעור הפסק גדול,
98 אלא אפילו הפסק מעט שיש ביניהם מחלקם לשנים, וצריך להניח
99 פאה מכל אחד מהם לעצמו.

100 הביאה הגמרא משנה זו כדי ללמוד ממנה ששבת חייבת בפאה,
101 ולהקשות ממנה על משנתנו שממנה עולה שאינה חייבת, וכמבואר
102 להלן (ע"ב).

59 כה עוד משום תרומה - גם אם היתה השבת של תרומה, ואחר
60 בישולה חזרה ונפלה שוב לקדירה אחרת של חולין אין התבשיל
61 שבקדירה השניה נאסר באכילה לזרים, שהרי לא קיבל טעם מן
62 השבת, וכן אינה מטמאה מומצאת אוכלין, לפי שאינה חשובה עוד
63 כאוכל. ויש לדייק מדברי המשנה שהיא [אבל] עד שלא נתנה טעם
64 בקדירה - קודם שהוציאה טעמה בבישולה, אזי יש בה משום
65 תרומה - אם של תרומה היא אסורה באכילה לזרים, ומטמאה
66 מומצאת אוכלין - לפי שבעוד טעמה בה חשובה היא כאוכל. ואי
67 סלקא דעתך - ואם יעלה על דעתך לומר שסתמא לקדירה - סתם
68 שבת עומדת לתת טעם בתבשיל שבקדירה, הרי יקשה, מדוע אמרה
69 המשנה דוקא בשבת שהוציאה טעמה בתבשיל שאינה מטמאה, כי
70 לא נתנה נמי - הרי גם קודם שהוציאה טעמה סתמא לקדירה -
71 עומדת בסתם לתת טעם בתבשיל ולא לאכילה בפני עצמה, ואין
72 להחשיבה משום כך כאוכל כמו שהוכחנו לעיל מן המשנה הסמוכה
73 (שם פ"ג מ"ד). אלא לאו שמע מינה שגם סתמא - בסתם ובלא יחוד
74 בפירוש לצורך כמך לכתבך עשויה - עומדת היא לאכילה בתוך
75 כותח, ולפיכך מקבלת טומאה. מסיקה הגמרא, שמע מינה - אכן יש
76 להוכיח כן.

משנה

77 המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
78 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
79 הראשון:
80 כל בהמה שתייב הגוזז את עצמה פנתנית ראשית הגז לכהן, הרי
81 השוחט בהמה זו חייב פתנות - בנתנית הזרוע והלחיים והקבה
82 שלה לכהן, ויש בהמה שהשוחט חייב פתנות, ואינו חייב
83 בראשית הגז, וכגון שור שחייב בפתנות שנתבשר בהם (דברים יח א)
84 'אם שור אם שה', אולם בראשית הגז אינו חייב, שאין ראשית הגז
85 נוהג אלא בכבשים כמבואר במסכת חולין (קלה).
86 כל הגדל מן הקרקע בשנת שביעית, והוא ראוי למאכל אדם או
87 בהמה, או שראוי לצבוע ממנו בגדים, נוהגת בהם קדושת שביעית,
88 לענין שאסור להחזיק בו לעצמו, אלא חייב להפקירו לכל, וכן אסור
89 לעשות בו סחורה, וכן אסור להשתמש בו לצורך רפואה, או לעשות
90 ממנו סם המביא להקאת המאכל, או להשתמש בפרי בדבר הגורם
91 לו הפסד ואיבוד. ועוד נאמרה הלכה בפירות שביעית, שכאשר כלו
92 הפירות מן השדה ואין החיות שבשדה מוצאים מהם שם חייב לבערם
93 מן הבית. ומבארת המשנה כלל בהלכות אלו: כל מין מגידולי
94 הקרקע בשביעית שיש לו ביעור - שנוהגת בו החובה לבערו מן
95 הבית כאשר כלה לחיה מן השדה, ודאי שיש לו שביעית - שנוהגת
96 בו שאר ההלכות האמורות בפירות שביעית, שחייב להפקירו, ואסור
97 לאברו או להשתמש בו לצרכי רפואה וכדומה כמו שנתבאר. ואולם
98 יש ממיני גידולי הקרקע שיש לו שביעית שנוהגת בו הלכות אלו
99 האמורות בפירות שביעית, משום שעומד למאכל אדם או בהמה או
100 לצביעה כמו שנתבאר, ואף על פי כן אין לו ביעור - אינו חייב
101 לבערו מן הבית, וכגון מיני צמחים המתקיימים בארץ ואינם כלים מן
102 השדה לעולם, ומשום כך אינם חייבים בביעור, שאין חובת ביעור
103 נוהגת אלא בדבר הכלה מן השדה.

גמרא

104 הגמרא מבארת איזה הם המינים החייבים בביעור, ואיזה מהם
105 שאינם חייבים אף שנוהגת בהם קדושת שביעית. מבארת הגמרא:
106 איזה הם המינים שנוהגת בהם קדושת שביעית וגם חייבים בביעור,
107 כגון עלה הלוח שוטה - עלי העשב הצומחים מן המין הקרוי לוף
108 שוטה; והצומחים מן המין הקרוי דגדגנה. ואף שבדאי נוהגת
109 קדושת שביעית וחובת ביעור גם בכל מיני גידולי הקרקע הכלים
110 לחיה מן השדה, נקטה הגמרא מינים אלו, כדי להשמיענו החילוק
111 שמצאנו בהם בין עליהם לשרשיהם, ששרשיהם אינם חייבים בביעור
112 וכמו שיבואר. ומוסיפה הגמרא לבאר האמור בסיפא של המשנה יש

1 הגמרא מוכיחה מן האמור במשנה זו, כיצד דין השבת לענין מעשר
2 ולענין טומאה: והא שבת - ושבת זה המיטיב בפאה - שמתוך
3 דברי משנה זו עולה שהוא חייב בפאה, וממילא גם מיטיב במעשר,
4 דתנן (לעיל ג.) 'כל דבר שחייב בפאה חייב גם במעשר', ומדחייב
5 במעשר - ומתוך מה שאנו מחייבים את השבת במעשר, עולה גם
6 שמתמא מומצאת אוכלין - מקבל טומאה אם נגע בדבר טמא כדן
7 כל האוכלים, וכפי הכלל שבמשנתנו (לעיל ג.) שכל החייב במעשר
8 מטמא טומאת אוכלים, אלא - מוכח מכך שכל מילי דעביד
9 למעמא - כל דבר שאינו נאכל בפני עצמו, אלא משמש לתת טעם
10 באוכלים אחרים, אף על פי כן מטמא מומצאת אוכלין, דהא שבת
11 - שהרי שבת זה למעמא עבידא - משמש למתק הקדירה ולתת בה
12 טעם, ואין דרכו להיאכל בפני עצמו, וממה שהוכחנו שמתמא טומאת
13 אוכלים, הרי עולה שגם מין שאינו נאכל בפני עצמו אלא נותן טעם
14 באוכלים אחרים חשוב כאוכל לענין קבלת טומאה.

15 הגמרא מקשה על מה שהוכיחה שמין שאינו עשוי אלא לתת טעם
16 באוכלים אחרים מקבל טומאה: ורמינהי - והקשה על כך ממשנה
17 אחרת (עוקצין פ"ג מ"ה) ששינוי בה, הקושט - מין בושם, והתימום
18 - הוא המין הקרוי זנגביל, ושאר ראשי צמחי בשמים, והתיאה -
19 מין עשב, והחלית - מין תבלין, והפלפלים, וחלת חריץ - וכרסום,
20 אף שכל מינים אלו אינם נאכלים בפני עצמם, ואינם משמשים אלא
21 כתבלין הבה לתת טעם וריח בקדירה, אף על פי כן נקחין בכסף
22 מעשר - רשאי לקנות אותם מכסף שפדה בו מעשר שני, ואף שלא
23 הותר להשתמש בכסף זה אלא לקנות בו דברים שהם אוכל, הואיל
24 ומשמשים מינים אלו כתבלין דינם כאוכל לענין זה, ואולם אין מינים
25 אלו מטמאין מומצאת אוכלין, שלענין זה אין דינם כאוכל. כך הם
26 דברי רבי עקיבא. אמר לו רבי יוחנן בן נורי לרבי עקיבא להקשות
27 על דבריו, אם לדעתך נקחין בכסף מעשר, הרי בהכרח שדינם
28 כאוכל, ואם כך יקשה מפני מה אין מטמאין מומצאת אוכלין, ואם
29 לדעתך אינן מטמאין טומאת אוכלים, משום שאינם חשובים אוכל,
30 ראוי אף להיות הדין שהם לא ילקחו בכסף מעשר, שהרי אין לקנות
31 בכסף מעשר דבר שאינו אוכל. ואכן אמר רבי יוחנן בן נורי, שנמנו
32 - עמדו למנוח בבישבת החכמים לדעת מה היא דעת הרוב, ונמרו -
33 הסכימו להלכה שכל מינים אלו אין נקחין בכסף מעשר וגם אין
34 מטמאין מומצאת אוכלין, שלפי שאינם עשויים אלא לטעם אין דינם
35 כאוכל, ולפיכך קשה על מה שהוכחנו לעיל מן המשנה בפאה על פי
36 הכללים שבמשנתנו שגם אוכל שאינו נאכל בפני עצמו אלא עשוי
37 לטעם מטמא טומאת אוכלים.

38 רב חסדא מתרץ קושיית הגמרא: אמר רב חסדא לתרץ הקשיא,
39 שלעולם יש לומר שמינים העשויים לטעם ואינם נאכלים בפני עצמם
40 אכן מטמאים כמו שהוכחנו מן המשנה בפאה וממשנתנו, כי תניא
41 ההיא - ובאיזה אופן אמורים דברי המשניות שמתוכן עולה שבת
42 מטמאה טומאת אוכלים, דוקא בשבת העשויה - ועומדת לצורך
43 כמך - כותח, שכותשים אותה ונותנים אותה לתוכו, ומטבילים בה
44 מיני מאכלים, ובאופן זה אינה משמשת לצורך נתינת טעם, אלא היא
45 עצמה אוכל, ולפיכך כאשר עומדת היא לצורך זה מטמאה טומאת
46 אוכלים.

47 רב אשי מוסיף לבאר שגם בסתם עומדת השבת לכך: אמר רב אשי,
48 אמרתיה לשמעיה - אמרתי ופירשתי שמעוה זו קמיה דרב כהנא
49 - לפני רב כהנא, (אמר) שלא תימא - אל תאמר שצריך להעמיד
50 המשנה שממנה למדנו ששבת מטמאה טומאת אוכלים דוקא
51 בשבת העשויה שהצניעה וייחודה לצורך כמך, שאם תאמר כך הרי
52 ידויק מדברך שהיא [אבל] סתמא - סתם שבת שלא יחדה לכמך,
53 עומדת לקדירה ואינה מקבלת טומאה. ואין הדין כן, אלא גם סתם
54 שבת לכמך עשויה - עומדת להשתמש בה לצורך כמך ומקבלת
55 טומאה.

56 רב אשי מביא ראיה לדבריו: דתנן (עוקצין פ"ג מ"ד), השבת,
57 משנתנה טעם בקדירה - נתבשלה עם תבשיל בקדירה והוציאה בו
58 את טעמה, ועתה אין בה טעם עוד והרי היא כחתיכת עץ, ולפיכך אין

1 שֵׁשׁ לוֹ שְׁבִיעִית וְאֵין לוֹ בִיעוּר, שֶׁהַכּוּוּנָה בּוֹדָה לְעִיבָר - שׁוֹרֵשׁ הַלּוּחַ
 2 שׁוֹפָה, וְעִיבָר הַדְּנִדְנָה, שֶׁאֵלּוּ אִף שׁוֹנְהֵגַת בְּהֵם קְדוּשָׁת שְׁבִיעִית
 3 מִשׁוּם שְׂרָאִיִּים לְמֵאֵכֵל אָדָם וּבַהֲמָה, מִכֵּל מִקּוּם אֵינֶם חַיִּיבִים
 4 בְּבִיעוּר, שֶׁכֵּן לְמַדְנָה בְּהֵם מִמֵּה דְבָרֵיב - שְׁנֵאֵמַר (וַיִּקְרָא כֹה ז')
 5 'וְלִבְהַמְתֵּךְ וְלַחֲיָה אֲשֶׁר בְּאַרְצֶךָ תִּחְיֶה כָּל הַבּוֹאֲתָה לְאֹכֹל' -
 6 תְּבוֹאֵת וּגִידוּלֵי הַשְּׁנָה הַשְּׁבִיעִית יִהְיוּ לְאֹכִילָה גַם לְבַהֲמָה וְלַחֲיָה,
 7 וּמִכֵּן לְמַדְנָה שֶׁכֵּן זְמַן שְׁחִיָּה אוֹכְלֵת מִן הַשְּׁדָה - שְׁעִדִּין יֵשׁ בְּשִׁדָּה
 8 מִמִּין זֶה, וְחֵיוֹת הַשְּׁדָה מוֹרְצָאוֹת מִמֶּנּוּ שֵׁם, אֵתָה מֵאֵכִיל לְבַהַמְתֵּךְ
 9 בְּבִרְת - רִשְׁאֵי אֵתָה לְהֵאֵכֵל מִמֶּנּוּ לְבַהַמְתֵּךְ מִמֵּה שְׁבִידֵךְ בְּתוֹךְ הַבַּיִת,
 10 אֵבֶל אִם כִּבְר פֶּלֶה לְחִיָּה מִן הַשְּׁדָה - שֶׁכִּבְר אֵין מִמִּין זֶה בְּשִׁדָּה כִּלְל,
 11 וּבְגוּן בִּימוֹת הַגְּשָׁמִים שֶׁכִּבְר כִּלְל וּבִלְל כֵּל מֵה שֵׁשׁ מִמֶּנּוּ בְּשִׁדָּה, פֶּלֶה
 12 כֵּל מֵה שְׁבִידֵךְ מִמִּין זֶה, וְהַמְנַע מִכֵּאֵן וְאֵילֵךְ מִלְּהֵאֵכִילוֹ לְבַהַמְתֵּךְ
 13 שְׁכִפְרִית. וְהֵנִי - וּמֵינִים אֵלּוּ - וְשֵׁרֵשֵׁי הַלּוּחַ וְהַדְּנִדְנָה לֹא כָּלוּ לָהּ -
 14 לְעוֹלָם אֵינֶם כְּלִים מִן הַשְּׁדָה, לְפִי שְׁמַתִּיקִימִים וְנִשְׁמָרִים בְּתוֹךְ הַקְּרָקַע
 15 לְאוֹרֵךְ זְמַן, וּלְפִיכֵךְ אֵין חוֹבֵת בִּיעוּר נוֹהֲגַת בְּהֵם.

משנה

16 המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
 17 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
 18 הראשון. שני סימנים נאמרו בתורה (ויקרא יא ט-י) להבדיל בהם בין
 19 דגים טהורים לטמאים, שכל שיש בו סנפיר - בעין כנפיים שהדג שט
 20 בהן וקשקשת - בעין מלבוש הדבוק בעור הדג טהור הוא, ומלמדת
 21 המשנה כלל בסימנים אלו: כל מין דגים שיש לו קשקשת, בודאי
 22 שיש לו גם סנפיר, ואמנם יש מין דג שיש לו סנפיר ואין לו
 23 קשקשת.
 24 נאמר בתורה (ויקרא יא ג) בסימני בהמה טהורה, שצריכה להיות
 25 'מפרסת פרסה ושוסעת שסע פרסה', וכלומר שצריך שיהיו פרסות
 26 רגליה חלוקות לשתיים ומובדלות מלמעלה ומלמטה בשני צפורניים,
 27 והן הקרויות 'טלפיים'. ומלמדת המשנה כלל בסימן זה: כל מין בהמה
 28 והיה שיש לו קרניים, בודאי שיש לו גם טלפים וטהור הוא לאכילה.
 29 ואמנם יש מין בהמה שיש לו טלפים ואין לו קרניים, והוא החזיר,
 30 ואינו טהור לאכילה לפי שאינו מעלה גרה כמפורש בו בתורה (ויקרא
 31 יא ז), ולפיכך גם כאשר אנו רואים בבהמה שיש לה טלפיים, אין
 32 לסמוך עליהם להחזירה באכילה.

נמרא

33 הגמרא מבארת דברי המשנה: האמור במשנה 'כל שיש לו קשקשת
 34 יש לו סנפיר' נכללים בו כל מיני דג טהור, שאלו הם סימני הטהרה
 35 האמורים בו בתורה, והאמור במשנה 'יש שיש לו סנפיר ואין לו
 36 קשקשת' הרי הוא ממיני דג טמא, לפי שאין בו אחד מסימני
 37 הטהרה. מקשה הגמרא לפי כלל זה המתבאר כאן: מפרשי - הרי עולה
 38 שאין אקשקשת סמכין - שדי לנו לסמוך על סימן הקשקשת, שהרי
 39 אם יש בו קשקשת בהכרח שיש בו גם סנפיר, ואם כן סנפיר דכתב
 40 רחמנא - סימן הסנפיר האמור בתורה, למה לי - איזה צורך יש לנו
 41 בה, והלא די היה שיאמר בתורה סימן הקשקשת בלבד. מתרצת
 42 הגמרא: אי לא כתב רחמנא סנפיר - אילו לא היה נאמר בתורה
 43 סימן הסנפיר, הוה אמינא שפאי קשקשת דכתבי - שקשקשת
 44 הכתובה בתורה הכוונה בה לסנפיר, ומתוך כך הייתי אומר שפילו
 45 מין דג טמא שיש בו סנפיר (שהדג שט בו) ואין בו קשקשת (הדבוקה
 46 בעורו) הרי הוא בכלל הדגים הטהורים, ולפיכך כתב רחמנא הן סימן
 47 הסנפיר והן סימן הקשקשת, שמעתה לא נוכל לטעות בדבר, שהרי
 48 אחר שזכר הסנפיר בפני עצמו בהכרח נפרש 'קשקשת' שהיא
 49 הלבוש הדבוק בעור הדג.
 50 חזרת הגמרא ומקשה: והשתא דכתב רחמנא - שכתבה התורה הן
 51 סנפיר והן קשקשת, עדיין יש להקשות, מנלן - מנין לנו דקשקשת

52 לְבוּשָׁא הוּא - שֶׁהַכּוּוּנָה ב'קִשְׁקֶשֶׁת' לְלוּבוֹשׁ הַדְּבוּק בְּעוֹר הַדָּג וְלֹא
 53 לְדָבָר אַחֵר, הִרִי בְּהִכְרַח שֶׁאֵנּוּ לְמוּדִים כֵּךְ מִמֵּה דְבָרֵיב - שְׁנֵאֵמַר
 54 בְּפִסּוּק (שְׁמוּאֵל א' יז ה) עַל גְּלִית הַפְּלִשְׁתִּי, 'וְשָׂרְיֹון קִשְׁקֶשִׁים הוּא
 55 לְבוּשׁ' - הִיָּה לְבוּשׁ שְׂרִיֹון בְּרוּל הַעֲשׂוֹי נִקְבִים נִקְבִים, וְכַנְגַד כֵּל נִקְב
 56 הִיָּתָה כְּעֵין קִשְׁקֶשֶׁת מִבְּרוּל לְטוֹתוֹם אוֹתוֹ שֶׁלֹּא יִפְגַע בּוֹ חֵץ דֶּרֶךְ הַנִּקְב,
 57 וּמוֹכַח מִכֵּן שֶׁהַכּוּוּנָה ב'קִשְׁקֶשֶׁת' לְדָבָר שֶׁהוּא דוּמָה לְמַלְבוּשׁ, וְהֵם
 58 הַקְּלִיפּוֹת הַקְּטַנּוֹת הַדְּבוּקוֹת בְּעוֹר הַדָּג, וּמֵאַחַר שְׁמֵאוֹתוֹ פִּסּוּק אֵנּוּ
 59 לְמוּדִים שֶׁקִּשְׁקֶשֶׁת הִיא לְבוּשׁ זֶה, מֵעַתָּה יֵשׁ לְהַקְשׁוֹת שׁוֹב וְלְכַתּוֹב
 60 רַחֲמָנָא קִשְׁקֶשֶׁת - שֶׁתִּפְרַשׁ הַתּוֹרָה סִימָן הַקִּשְׁקֶשֶׁת בְּלִבְדּ, וְלֹא בְּעֵי
 61 סְנַפִּיר - וְאֵין צוֹרֵךְ בְּסִימָן הַסְּנַפִּיר, שֶׁהִי אִם יֵשׁ בּוֹ קִשְׁקֶשֶׁת בְּהִכְרַח
 62 שֵׁשׁ בּוֹ גַם סְנַפִּיר כַּמְבוּאָר בַּמְּשֵׁנָה, וְאֵין לְתַרְץ כְּמוֹ שֶׁתִּירְצֵנוּ לְעִיל
 63 שֶׁהוֹצֵרְכָה הַתּוֹרָה לְכַתּוֹב שְׁנֵיהֶם כְּדִי שֶׁלֹּא נִטְעָה בְּפִירוּשׁ 'קִשְׁקֶשֶׁת',
 64 שֶׁהִלָּא מֵאוֹתוֹ פִּסּוּק בְּשְׁמוּאֵל לְמוּדְנָה אֵת פִּירוּשׁוֹ. מֵתִרְצַת הַגְּמָרָא:
 65 אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ לְתַרְץ קוּשִׁיא זֶה, וְכֵן תֵּנָּה דְבִי רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל - נִשְׁנִית
 66 בְּרִייתָא בְּבֵית מִדְרָשׁוֹ שֶׁל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, שֶׁאֵכֵן אֵין צוֹרֵךְ בְּסִימָן
 67 הַסְּנַפִּיר לְלִמּוּד מִמֶּנּוּ מֵה הִיא קִשְׁקֶשֶׁת, וּמֵה שְׁנֵאֵמַר בְּתוֹרָה סִימָן זֶה
 68 אֵינוֹ אֵלּא מִשׁוּם הַנֵּאֵמַר בְּפִסּוּק (יִשְׁעִיָּהוּ מִכַּא) 'וְגִידֵל תּוֹרָה וַיֵּאדִיר'
 69 - הַגִּידִילָה וְהִרְחִיבָה הַתּוֹרָה דְּבִרְיָה כְּדִי שֶׁנִּדְעַה שֶׁקִּשְׁקֶשֶׁת גַּם הִיא
 70 מִסִּימְנֵי הַטְּהָרָה.

משנה

71 המשנה ממשיכה בהבאת דוגמאות נוספות של שני דברים, שהאחד
 72 מהם אפשר שיהיה בלא האחר, אבל אי אפשר שיהיה האחר בלא
 73 הראשון: כל דבר הפועל ברכה - המצריך את העושהו לברך עליו
 74 לאחריה - לאחר עשייתו, הרי הוא פועל - צריך ברכה גם לפניו,
 75 שלא מצאנו שום דבר שתקנו לברך עליו אחריו ולא לפניו, ואמנם
 76 יש דבר שפועל ברכה - מצריך לברך עליו לפניו, ואין פועל ברכה
 77 לאחריה.

נמרא

78 הגמרא מבארת באיזה דבר מצאנו שטעון ברכה לפניו ולא לאחריו.
 79 מבררת הגמרא: לאתווי מאי - איזה דבר באה המשנה להביא
 80 וללמד בו שטעון ברכה לפניו ולא לאחריו. משיבה הגמרא: לאתווי
 81 ירק - באה המשנה ללמד לענין ירק, שאין מברכים עליו אחר
 82 אכילתו, מפני שאין אכילתו חשובה, וכשיטת רב יצחק בר אבדימי
 83 הסובר כן במסכת ברכות (מד:).
 84 מקשה הגמרא: ולשיטת רבי יצחק בברכות (שם) דמברך אירק -
 85 הסובר שגם אכילת ירק חשובה היא לברך אחריה ברכת 'בורא
 86 נפשות', ולדעתו אי אפשר להעמיד המשנה בירק, עדיין קשה
 87 לאתווי מאי. מתרצת הגמרא: לאתווי מאי - באה המשנה ללמד
 88 על מים, שבהם מודה גם רבי יצחק שאין מברכים ברכה אחרונה אחר
 89 שתייתם, לפי שאינם מין אוכל ואינם חשובים כלל.
 90 חזרת הגמרא ומקשה: ולשיטת רב פפא בברכות (שם) דמברך
 91 אפיא - הסובר שגם על מים יש לברך ברכת 'בורא נפשות' אחר
 92 שתייתם, הרי אי אפשר להעמיד המשנה לדעתו במים, ועדיין יקשה
 93 לאתווי מאי. מתרצת הגמרא: לאתווי מצות - באה המשנה ללמד
 94 על מצוות, וכגון ציצית ולולב, שאף שמברכים עליהן לפני עשייתן,
 95 מכל מקום אין בהן ברכה לאחר עשייתן.
 96 מקשה הגמרא עוד: ולשיטת בני מערבא - בני ארץ ישראל דמברכי
 97 ברת דסליקו תפיליהו - שהיו מברכים אחר חליצת תפיליהם 'אשר
 98 קדשנו במצותיו וצונו לשמור חוקיו', אם כן הרי לדעתם מצאנו גם
 99 מצוות הטענות ברכה לאחריהן, ואין להעמיד בהם כוונת המשנה
 100 באומרה שיש דברים הטעונים ברכה לפניו ולא לאחריהם, ועדיין
 101 יקשה לאתווי מאי. מתרצת הגמרא: לאתווי